

CZU 340.66:343.13

DOI 10.5281/zenodo.4835798

UTILIZAREA CUNOȘTIINȚELOR MEDICALE LA INVESTIGAREA INFRAȚIUNILOR CARE IMPLICĂ ÎNDEPĂRTAREA ORGANELOR ȘI (SAU) ȚESUTURILOR UMANE DESTINATE TRANSPLANTĂRII

Iurie ODAGIU

doctor în drept, conferențiar universitar

Dinu OSTAVCIUC

doctor în drept, conferențiar universitar

Practica investigării infracțiunilor care implică îndepărtarea organelor și/sau țesuturilor umane destinate transplantului indică faptul că investigația lor efectivă se datorează interacțiunii și cooperării dintre toate agențiile de aplicare a legii și specialiștii în medicina de transplant. Specific pentru investigarea cazurilor din această categorie este faptul că la toate etapele urmăririi penale, organul de urmărire penală trebuie să fie în contact permanent cu un medic-specialist în domeniul transplantologiei: la adoptarea deciziei de inițiere a procedurilor penale, la efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, inclusiv la ordonarea examinărilor și expertizelor medico-legale.

Cuvinte-cheie: acțiuni de urmărire penală, expertize medico-legale, etapele urmăririi penale, transplantologie.

USE OF MEDICAL KNOWLEDGE TO INVESTIGATE OFFENSES INVOLVING THE REMOVAL OF HUMAN ORGANS AND / OR TISSUES INTENDED FOR TRANSPLANTATION

Iurie ODAGIU

PhD, associate professor

Dinu OSTAVCIUC

PhD, associate professor

The practice of investigating offenses involving the removal of human organs and / or tissues intended for transplantation indicates that their effective investigation is due to the interaction and cooperation between all law enforcement agencies and transplant medicine specialists. Specific for the investigation of cases in this category is the fact that at all stages of the criminal investigation, the criminal investigation body must be in permanent contact with a transplant specialist: when adopting the decision to initiate criminal proceedings, when carrying out prosecutions criminal law, including the ordering of forensic examinations and expertise

Keywords: criminal prosecution actions, forensic expertise, stages of criminal prosecution, transplantology.

Introducere. Eficacitatea activității organului de urmărire penală depinde în mare măsură de posibilitățile de aplicare a cunoștințelor speciale, atât proprii, cât și ale cunoștințelor experților cooperați la procesul de cercetare a infracțiunilor. Cunoștințele speciale sunt obținute în urma unei pregătiri profesionale specifice (absolvirea programelor de formare profesională corespunzătoare, formarea aptitudinilor necesare, acumularea experienței practice) [2; p.295]. Autorii Dulov A.B. și Arseniev V.D. au definit termenul „cunoștințe speciale” drept informații care nu sunt la gene-

ral disponibile, dar au fost dobândite ca urmare a educației speciale dobândite și a experienței profesionale [5, p.5; 3, p.40]. Ghiorghiu M. menționează că legea nu definește noțiunea de „cunoștințe speciale”, iar acestea nu se referă la cele juridice sau la cele de cultură generală. Cunoștințe speciale posedă un cerc îngust de specialiști, fiind experți în ramura respectivă [1, p.690].

O luptă de succes împotriva infracționalității legată de prelevarea ilegală a organelor și țesuturilor umane destinate transplantului nu poate fi separată de utilizarea științei și a tehnolo-

giilor. Expertul transpune în practică cele mai noi metode și mijloace științifice și tehnice, utilizează cunoștințe care îl ajută la prezentarea și investigarea calitativă și eficientă a evenimentelor criminale din această categorie.

Scopul. Cercetarea și evaluarea impactului participării specialistului la acțiunile de urmărire penală efectuate cu ocazia urmăririi penale a infracțiunilor legate de transplantarea ilegală a organelor și țesuturilor umane.

Metode aplicate și materiale utilizate. Pentru realizarea articolului a fost aplicată metoda logică, comparativă, studierea literaturii de specialitate, a legislației și a practicii înaintate de urmărire penală în cazurile indicate.

Rezultate obținute și discuții. O problemă specifică ce ține de aplicarea cunoștințelor speciale la descoperirea și investigarea infracțiunilor este utilizarea cunoștințelor proprii ale expertului în domeniul criminalisticii, medicinei legale și al altor discipline aplicate.

În știință, cu această ocazie, au existat diferite opinii. Opinia cea mai rezonabilă (după părerea noastră) aparține autorilor Belkin R.S. și Sorokotiaghin I. precum că aplicarea de către ofițerul de urmărire penală independent a mijloacelor și metodelor științifice și tehnologice, atunci când se preocupă de colectarea probelor, nu permite acestuia să elucideze toate aspectele și circumstanțele medico-legale, astfel, din acest considerent, organul de urmărire penală ar trebui să fie scutit de utilizarea independentă a mijloacelor științifice și tehnice cât mai mult posibil. În același timp, ofițerul de urmărire penală trebuie să aibă cunoștințe speciale nu atât pentru utilizarea lor directă în desfășurarea acțiunilor de investigație și de urmărire penală, cât și pentru o evaluare competentă a acțiunilor și concluziilor persoanelor care posedă cunoștințe speciale (experților) [4, p. 24-25; 14, p. 14-15].

De exemplu, posedarea de cunoștințe speciale medicale va permite procurorului, ofițerului de urmărire penală să analizeze rezultatele expertizelor, să formuleze întrebări competente la ordonarea unei expertize, să susțină și să argumenteze științific acuzația în fața instanței de judecată etc. Cunoștințele în domeniul psihologiei îl pot ajuta la evaluarea, în mod corespunzător, a motivelor și obiectivelor faptei penale, pentru a respinge sau pentru a verifica versiunile, să examineze profund personalitățile indivizilor implicați în cauză. Cunoștințele ofițerului de urmărire penală nu pot

ajuta numai în verificarea versiunilor și efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, dar și de a decide, de a proceda la examinarea, evaluarea rezultatelor cercetării și de aplicare a mijloacelor și metodelor științifice, de a-și forma propria opinie despre corectitudinea deciziilor și a fi sigur de acțiunile sale ulterioare.

La descoperirea și cercetarea infracțiunilor legate de prelevarea ilegală a organelor și țesuturilor umane pentru transplant se aplică o gamă largă de cunoștințe speciale, cele mai multe dintre ele sunt din domeniul medicinei legale. Aceasta se datorează faptului că genul indicat de infracțiuni este legat de atentate la viața și sănătatea umane [8, p. 12-13].

Cunoștințele speciale la descoperirea și investigarea infracțiunilor sunt folosite în diverse forme. Cel mai adesea vorbim despre două forme: procedurală și neprocedurală.

Forma procedurală de utilizare a cunoștințelor speciale constă în participarea unui specialist la efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, la prezentarea unei constatări tehnico-științifice sau medico-legale și la efectuarea expertizelor judiciare.

Având în vedere necesitatea participării unui specialist la efectuarea acțiunilor de urmărire penală, trebuie remarcat faptul că dreptul procesual-penal permite participarea lor la: cercetarea la fața locului, cercetarea obiectelor, documentelor, încăperilor și spațiilor, examinarea cadavrului, exhumarea cadavrului, ridicarea obiectelor și documentelor, percheziții, ridicarea mostrelor pentru examinare comparativă.

Această necesitate apare atunci când există o cunoaștere insuficientă a muncii performante, a tehnici și instrumentelor de investigare care necesită cunoștințe și abilități speciale, precum și un volum mare de muncă la locul faptei. Ajutorul se manifestă în depistarea unor dovezi (obiecte, urme care sunt relevante pentru caz, pentru explicarea mecanismului de formare a urmelor, pentru a ajuta la stabilirea informațiilor probatorii).

Esența examinării este de a investiga circumstanțele cazului pe baza cunoștințelor speciale. În același timp, disponibilitatea acestor cunoștințe este o condiție necesară pentru implicarea unei persoane în efectuarea expertizei. Datorită faptului că concluzia expertului este unul dintre mijloacele de probă, această formă de utilizare a cunoștințelor speciale devine una des abordată în

lucrările științifice ale autorilor Dolea I., Osoianu T., Golubenco Gh., Gheorghiu M., Belkin R. etc.

Expertizele medico-legale sunt eficiente la investigarea infracțiunilor în măsura posibilităților științei moderne și a mijloacelor tehnice din dotare, reprezentând astfel cercetarea cognitivă care constituie un mod eficient și important de constatare a elementelor esențiale ale cauzei.

Având în vedere și formele non-procesuale de utilizare a cunoștințelor speciale, nu putem ignora sfaturile profesionale. Consultările efectuate în cazurile descoperirii și cercetarea infracțiunilor, precum și în timpul procesului, adoptarea deciziilor tactice corecte implică necesitatea de informații, de ajutor care ține de caracterul obiectiv al fenomenelor și circumstanțelor cauzei.

De exemplu, sub formă de consultații medicale de specialitate ofițerii de urmărire penală și procurorii, în mod tradițional, primesc informații cu privire la gravitatea vătămarilor, consiliere de specialitate sub formă de certificate prezentate de instituțiile medicale care servesc drept temelie pentru a porni procese penale.

În cauzele penale care implică prelevarea de organe, țesut uman pentru transplant, consilierea de specialitate în domeniul transplantului devine inevitabilă. Specialistul, examinând corpul sau cadavrul la exterior poate oferi o evaluare preliminară a vătămarilor și să răspundă la întrebarea dacă indicii observați sunt în concordanță cu vătămarile specifice procesului de transplantare.

Modalitățile de aplicare a cunoștințelor speciale la descoperirea și investigarea infracțiunilor se clasifică nu numai în funcție de prevederile procesual-penale, ci și după alte criterii:

1. După caracterul reflectării în materialele cauzei penale: a) cunoștințe speciale care sunt reflectate în documentele procesuale (participarea specialistului la acțiuni de urmărire penală, rapoartele de expertiză și b) cunoștințe speciale care nu sunt reflectate în materialele cazului. Acestea au un caracter mai larg și se referă la informațiile obținute pe calea investigațiilor, inclusiv speciale.

2. În funcție de etapele de cercetare a infracțiunilor:

a) utilizate la descoperirea, cercetarea și prevenirea unei infracțiuni (la etapa inițială, la etapa ulterioară și la etapa finală a urmăririi penale);

b) utilizate în etapele judiciare.

Practica de urmărire penală denotă că cel mai des la investigarea acestei categorii de infrac-

țiuni cunoștințele speciale sunt aplicate de următorii subiecți:

– organul de urmărire penală: atunci când cercetează locul unei infracțiuni în care este posibil să se detecteze urme ale infracțiunii; la numirea diferitor genuri de expertize judiciare și evaluarea rezultatelor acestora; examinarea probelor materiale în timpul cercetărilor;

– specialistul medic-legist: la examinarea unui cadavru, în cadrul examinărilor corporale; obținerea de mostre pentru cercetări comparative, dacă este necesar, informații cu privire la natura leziunilor de pe cadavru (la fața locului);

– expertul medic-legist: în timpul expertizei medico-legale a unui cadavru, a unei persoane vii, a examinării medicale legale a probelor biologice și a examinărilor psihiatrice.

Efectuarea unor astfel de expertize sunt obligatorii în următoarele cazuri (art. 143 CPP):

1) pentru stabilirea cauzei morții;

2) gradului de gravitate și a caracterului vătămarilor integrității corporale;

3) stării psihice și fizice a bănuțului, învinutului, inculpatului – în cazurile în care apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate sau la capacitatea lor de a-și apăra de sine stătător drepturile și interesele legitime în procesul penal;

4) stării psihice și fizice a persoanei în privința căreia se reclamă că s-au comis acte de tortură, tratamente inumane sau degradante;

4) pentru stabilirea vârstei bănuțului, învinutului, inculpatului sau părții vătămate – în cazurile în care această circumstanță are importanță pentru cauza penală, iar documentele ce confirmă vârsta lipsesc sau prezintă dubii;

5) stării psihice sau fizice a părții vătămate, martorului dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, dacă aceste declarații ulterior vor fi puse, în mod exclusiv sau în principal, în baza hotărârii în cauza dată;

6) altor cazuri când prin alte probe nu poate fi stabilit adevărul în cauză.

În opinia noastră, este necesară o descriere mai completă a formelor și conținutului aplicării cunoștințelor medicale la cercetarea infracțiunilor legate de prelevarea ilegală a organelor și țesuturilor umane pentru transplant.

Cunoștințele speciale sunt aplicate atât sub aspect procesual, cât și în forme non-procesuale.

Deci etapa inițială a urmăririi penale, ca perioadă distinctă de activitate cognitivă, constă dintr-un bloc de activități de urmărire penală și speciale de investigație, efectuate imediat după descoperirea unor semne ale acestei categorii de infracțiuni, în scopul de a obține informații cât mai vaste care ar permite soluționarea situației inițiale de urmărire penală.

Sunt necesare cunoștințe speciale pentru a rezolva o serie de probleme medicale. Pentru a face acest lucru, trebuie de avut cunoștințe despre procesele cadaverice, despre simptomatologia, dinamica acestora, în funcție de proprietățile și caracteristicile cadavrului, de condițiile de mediu în care a fost depistat, despre natura și tipurile de leziuni, pentru a fi în măsură să individualizeze situația cât mai mult.

Medicul legist în timpul examinării cadavrului rezolvă următoarele sarcini: determină cauza morții, identifică semnele care permit să se judece despre momentul survenirii morții, conform rezultatelor examinării exterioare a cadavrului la locul depistării acestuia și a rezultatelor cercetării acestuia, medicul legist (specialist) poate oferi răspunsuri (în unele situații cu probabilitate) organului de urmărire penală la următoarele întrebări: care este cauza morții, când a survenit moartea, dacă a fost schimbată poziția cadavrului după moarte, dacă există vătămări pe cadavru și ce unelte au fost aplicate pentru a fi provocate, locul unde a fost găsit cadavru, locul în care a fost rănită persoana, ce urme se întâlnesc asupra cadavrului și care a fost mecanismul de formare ale acestora...?

Dacă este necesar și în funcție de circumstanțele unui anumit caz, medicul legist poate răspunde și la alte întrebări ale organului de urmărire penală, dacă acestea nu necesită o cercetare suplimentară complexă în condiții de laborator.

Deci organul de urmărire penală, deseori, la fața locului, se bazează inițial pe informațiile obținute de la specialistul medic-legist. Aceste informații sunt utilizate pentru descoperirea și investigarea infracțiunii, deoarece rezultatele studiului mai complet al cadavrului la laboratorul medico-legal vor fi livrate mai târziu. Recomandările criminalistice ajută organul de urmărire penală să efectueze o examinare corectă și coerentă a cadavrului, ofițerul de urmărire penală va atrage atenția asupra tuturor caracteristicilor care, în opinia sa, sunt importante, și explică toate acțiunile ulterioare întreprinse. Rolul specialistului care participă

la acțiunea de urmărire penală nu se limitează la unele interpretări ale circumstanțelor comunicate ofițerului de urmărire penală, dar va asigura:

- asistarea organului de urmărire penală în identificarea unor persoane și ridicarea de urme de sânge, secreții ale corpului uman, păr, precum și diverse substanțe, unelte și alte obiecte;

- ajutorul la descrierea în procesul-verbal de cercetare a locului faptei a rezultatelor examinării cadavrului și a probelor materiale de origine biologică;

- prezentarea concluziilor preliminare, mai mult verbale, cu privire la natura, mecanismele și limitele cercetării la fața locului, evenimentul care s-a desfășurat, caracterul urmelor biologice create etc.

- în caz de necesitate, acordarea asistenței organului de urmărire penală la elaborarea întrebărilor pentru expertiza medico-legală a cadavrului și examinarea probelor materiale biologice ridicate [11, p. 7].

Examinarea exterioară a cadavrului ca o acțiune de urmărire separată este mai rar efectuată. Practic, întotdeauna examinarea cadavrului este efectuată în locul depistării sale, constituind parte a cercetării la fața locului.

Cu toate acestea, participarea specialistului medic-legist la cercetarea la fața locului și a cadavrului nu exclude posibilitatea admiterii erorilor. Chiar dacă ofițerul de urmărire penală este cu o experiență vastă în domeniu, rolul principal se acordă specialistului, în ciuda faptului că responsabil de rezultatele cercetării este organul de urmărire penală. În astfel de cazuri, putem fi siguri că toate circumstanțele referitoare la cadavru și urmele de origine biologică vor fi descoperite, descrise în procesul-verbal și ridicate conform normelor stabilite. De regulă, cadavru, în astfel de situații, este obiectul dominant al acțiunilor, dar nu totdeauna. La fața locului se fixează și alte împrejurări factice, care, ulterior, ar putea fi de o valoare semnificativă, însă, uneori, din cauza neatenției, pot fi pierdute probe importante. Din păcate, aceste riscuri sunt frecvente, deoarece specialistul medic-legist, precum și alți specialiști antrenați în efectuarea acțiunii de urmărire penală, nu poartă responsabilitate pentru calitatea serviciilor prestate la fața locului (potrivit art.112 C.pen. specialistul va răspunde numai pentru prezentarea unei concluzii intenționat false).

Exhumarea cadavrelor (acțiune de urmări-

re penală care necesită participarea specialistului și aplicarea cunoștințelor speciale) se efectuează în cazurile în care cadavrul a fost înhumat fără examinarea medico-legală, precum și în cazurile în care examinarea medico-legală inițială a cadavrului a fost efectuată incomplet sau au apărut noi circumstanțe importante care necesită o verificare prin cercetarea cadavrului deja înhumat. Exhumarea se va face numai prin aprobarea judecătorului de instrucție. Atunci când se efectuează exhumări, trebuie luate în considerare următoarele aspecte:

- este oare un obstacol timpul îndelungat care s-a scurs de la momentul înhumării;
- este necesară la exhumare prezența în cimitir a reprezentanților serviciului sanitaro-epidemiologic local;
- înainte de exhumare se va constata locul înmormântării, atât prin documente, cât și pe baza declarațiilor martorilor;
- înainte de începerea acțiunii de urmărire penală este necesar să se realizeze fotografierea sau înregistrarea video a mormântului, fotografierea și înregistrarea video trebuie efectuate pe parcursul întregii acțiuni de urmărire penală, cu respectarea tuturor cerințelor efectuării videofilmului judiciar;
- trebuie să se acorde atenție la toate obiectele depistate pe parcursul acțiunii, acestea pot avea uneori importanță pentru cauză;
- în timpul lucrărilor este necesar să se excludă eventualele deteriorări, produse de unelte;
- după ridicarea cadavrului din mormânt, trebuie prezentat corpul pentru identificare (recunoaștere), în cazurile în care identitatea decedatului este de nerecunoscut sau sunt îndoieli cu privire la identitatea acestuia, se vor efectua și alte măsuri de identificare;
- procesul-verbal cu privire la exhumare va conține, în plus, față de datele obișnuite, locul exact al mormântului, inscripțiile de pe piatra funerară sau de pe cruce, adâncimea mormântului, natura solului, forma și materialul din sicriu, conținutul său (descrierea cadavrului se face în modul recomandat de științele criminalistică și medico-legală);
- în cazul în care există o suspiciune de otrăvire, este necesar să se ia probe de sol din diferite locuri în jurul cadavrului, bucăți din sicriu, dacă corpul a fost în sicriu, bucăți de țesut din mucoase, piese de îmbrăcăminte, păr și alte elemente care pot conține substanțe otrăvitoare;
- examinarea medico-legală a cadavrului

exhumat poate fi efectuată direct la locul de exhumare, iar dacă acesta urmează a fi examinat detaliat, această procedură se recomandă a fi efectuată în laboratorul specializat.

Modificările post-mortem ale cadavrului nu pot servi drept temei pentru respingerea efectuării expertizei medico-legale. Specialistul medic legist nu are obligația de a săpa, de a extrage sicriul sau cadavrul, aceste activități trebuie efectuate de persoane stabilite din timp de organul de urmărire penală [10, p.323].

Obținerea modelelor pentru examinare comparativă presupune, de asemenea, posedarea de cunoștințe speciale în domeniul științei criminalistice. Deseori, modelele de comparație sunt ridicate de la oameni în viață cu respectarea unor restricții de integritate corporală și morală și, la fel, se recomandă ca această acțiune să se efectueze cu participarea unui specialist – medic, ori criminalist.

Probele necesare pentru studii comparative pot fi diferite (păr, sânge, fluide ale corpului, muloaje de dinți și altele). Astfel de probe pot fi libere și experimentale. Probele libere sunt cele care au apărut înainte de pornirea cauzei penale și nu au legătură cu aceasta. Acestea sunt ridicate în cursul cercetării, cele experimentale sunt formate și ridicate în procesul urmăririi penale cu scopul de a le compara cu cele libere sau cele în litigiu [13, p. 180-181].

Obținerea de modele de comparație experimentale care au impact asupra organismului uman necesită participarea unui medic și sunt o categorie specială de obiecte folosite în legătură cu necesitatea realizării unui studiu comparativ pentru a stabili adevărul în cauză. Această poziție se bazează pe esența și valorile probelor în procesul penal, definirea scopului pentru care organul de urmărire penală urmărește obținerea de mostre [6, p.138]. Este important de remarcat faptul că apariția lor în procesul penal este din cauza necesității de a efectua un studiu comparativ.

Prin urmare, obținerea de probe permite determinarea circumstanțelor relevante pentru cauză (ridicarea modelelor de comparație pentru examinare comparativă), astfel încât, la primirea rezultatelor nu se soluționează sarcini independente ori separate, dar cele care au importanță pentru continuarea lanțului de cercetări.

În opinia lui Paramonov G.V. asistența unui specialist în medicină la ridicarea mostrelor biologice de natură umană este necesară nu numai la etapa de lucru. Medicul participă direct la pre-

gătirea acțiunii, specialistul poate determina cât de mult și ce fel de probe trebuie să fie selectate, asigură succesul acțiunii prin folosirea de materiale, instrumente, aparate, creează condițiile necesare, și poate, de asemenea, să efectueze studiul lor preliminar și ajută la procedura de fixare a rezultatelor, să consulte ofițerul de urmărire penală cu privire la aspectele și condițiile de stocare a acestora, la formularea întrebărilor adresate expertului în ordonanță [12, p. 138]. Specialistul trebuie să aibă cunoștințe în metodologia acestui gen de expertize de activitate, pentru care sunt prelevate mostrele. Astfel, implicarea unui specialist în domeniul medicinei pentru ridicarea mostrelor ajută la efectuarea în timp util a cercetărilor și conduce la un rezultat calitativ al concluziilor expertilor [7, p. 13-14].

Deseori, la ridicarea mostrelor pentru examinare comparativă pot fi admise erori:

- neglijarea neîntemeiată de către organul de urmărire penală a posibilităților pe care le oferă genul indicat de expertiză;

- nerespectarea condițiilor și regulilor criminalistice sau medicale de ridicare a mostrelor,

- ambalarea necalitativă sau lipsa ambalajului necesar;

- lipsa descrierii clare în procesul-verbal a acțiunilor efectuate;

- uneori nu sunt ridicate la timp probe de urină și probe de sânge pentru determinarea prezenței în ele a preparatelor medicale. Aceste preparate sunt aplicate în mod consecvent de către fiecare persoană care a avut o operație de transplant de organe și țesuturi, în scopul de a preveni respingerea organului sau țesutului transplantat de către organism. În acest sens, medicamentele imunodepresive pot fi găsite în orice moment în probele de urină sau de sânge.

Ordonarea expertizei medico-legale. În cazurile care implică prelevarea ilegală a organelor și/sau a țesuturilor umane pentru transplant, se efectuează multiple examinări. Cu toate acestea, în opinia noastră, expertiza medico-legală este cea mai importantă și mai complexă. Ordonarea și efectuarea expertizei medico-legale este un act procedural desfășurat în cadrul stabilit prin lege, care vizează examinarea cadavrelor, a persoanelor vii, a probelor materiale și a altor obiecte materiale din cauzele penale.

Expertiza medico-legală este un mijloc de probă, dar diferă de alte dovezi prin forma sa procedurală. Diferența constă în faptul că faptele în

cauză nu sunt stabilite de organul de urmărire penală, ci de o altă persoană care posedă cunoștințe speciale, însă inițierea acestui proces și utilizarea rezultatelor cercetării expertilor este prerogativa organului de urmărire penală. Pentru medicii legiști legiuitorul prevede două forme de participare la aplicarea legii: ca expert și ca specialist. Ca specialist medicul-legist participă la acțiuni de urmărire penală cu excepția efectuării expertizei.

Spre deosebire de majoritatea celorlalte tipuri de expertize judiciare, efectuate doar atunci când este nevoie din punct de vedere tactic, expertiza medico-legală este obligatorie în anumite situații prevăzute de lege (art. 143 CPP).

În mod firesc, dispoziția legală privind numirea obligatorie a expertizei nu exclude dreptul de a numi expertiză chiar și atunci când este oportun și necesar. Activitățile menționate mai sus ale medicilor legiști sunt de o importanță deosebită pentru descoperirea crimelor ascunse și investigarea infracțiunilor legate de traficul și prelevarea ilegală a organelor și/sau a țesuturilor umane pentru transplant.

La investigarea cazurilor penale din categoria de infracțiuni de mai sus, pe parcursul urmăririi penale, de regulă, pot fi efectuate următoarele expertize medico-legale:

- expertiza medico-legală a persoanelor vii;

- expertiza medico-legală a cadavrelor și a părților corpului uman.

Expertiza medico-legală a persoanelor vii în cazuri de infracțiuni legate de transplantul ilegal de organe și/sau țesuturi umane se realizează din diverse motive. Cele mai frecvente în practică sunt următoarele: stabilirea naturii leziunilor, mecanismul lor de provocare, gradul de severitate a daunelor cauzate sănătății umane, stabilirea unui grad de pierdere persistentă a capacității de muncă generale și profesionale; determinarea vârstei, identificarea persoanei.

În procesul de expertiză a unei persoane vii este necesar să se efectueze un examen medical de comisie care ar trebui să includă și medici-transplantologi. Acest lucru se datorează particularității vătămarilor corporale ale persoanei, precum și unei serii de alți factori care sunt specifici pentru această categorie de cazuri.

Expertiza medico-legală a cadavrelor și a părților corpului uman. Cele mai frecvente subiecte soluționate de expertiza medico-legală a ca-

davrelor sunt următoarele: determinarea cauzelor de deces, natura, mecanismul și timpul survenirii leziunii; stabilirea unei legături de cauzalitate directe între leziunile fizice ale victimei și cauza imediată a decesului, identificarea persoanei.

Cel mai dificil este când se găsesc numai anumite părți ale corpului uman. În absența unui cadavru complet, medicii legiști nu pot decide cauza morții și alte probleme. Cu cât mai puține părți ale cadavrului sunt găsite, cu atât mai dificilă este expertiza, sarcina expertizei medico-legale.

Atunci când se operează cu cadavre dezmembrate, medicul legist trebuie să rezolve o serie de probleme în mod consecvent. Mai întâi de toate, ele sunt determinate de părțile corpului găsite și starea lor, și pot varia într-o anumită măsură în funcție de circumstanțe. O listă aproximativă a problemelor care trebuie soluționate ar fi următoarea:

– dacă sunt părțile detectate ale unui corp uman sau animal? În cele mai multe cazuri, această problemă este ușor de rezolvat prin semnele anatomice. În prezența doar a părților mici, este necesară utilizarea metodelor de laborator pentru determinarea speciilor;

– dacă părțile detectate aparțin unui singur cadavru sau la mai multe? Răspunsul la această întrebare poate fi dat și după aplicarea metodei anatomice, după studierea morfologiei părților disponibile. În plus față de această metodă, se poate aplica metoda de stabilire a întregului după părți pornind de la liniile de separare. Dacă există dificultăți în utilizarea acestor metode, identificarea genetică totdeauna are succes.

– sexul persoanei? În prezența organelor genitale externe sau interne, răspunsul nu cauzează dificultăți. În cazul în care sunt detectate altfel, atunci de ajutor sunt investigațiile anatomice și caracteristicile morfologice, caracteristicile sexuale pronunțate (dimensiuni de părți ale corpului, dezvoltarea oaselor și țesuturilor musculare, și altele.). Rezultate bune sunt date de metodele de laborator (determinarea cromatinei sexuale etc.);

– vârsta persoanei? Se știe că, odată cu trecerea timpului în corpul uman apar schimbări de vârstă. În copilărie și în adolescență aceste schimbări au caracterul de creștere, maturizarea organelor și a țesuturilor. După maturizarea completă, la vârsta de 25-30 de ani, apar semne de îmbătrânire. Ritmul de îmbătrânire la persoane din diferite grupe de vârstă și sex sunt diferite, dar încă mai

există anumite tipare care permit să se determine vârsta unui om necunoscut;

– există trăsături structurale individuale pe părțile corpului care pot fi folosite pentru identificarea persoanei decedate. Criminalistica și medicina legală arată caracteristici individuale (semne speciale), sunt numite astfel de detalii ale structurii, care, având în vedere condițiile de apariție a acestora, nu pot fi atribuite altei persoane. De exemplu, astfel de caracteristici includ cicatrici ale pielii, tatuaje, urme de fracturi și alte caracteristici. Funcțiile individuale fac posibilă identificarea eficientă a persoanei decedate;

– ce instrumente au fost folosite la dezmembrarea cadavrului? Prin natura de deteriorare a țesuturilor organismului, medicii legiști pot determina aproape întotdeauna ce tip de instrument a produs dezmembrarea. Care este mecanismul de producere a disecării (ordinea, direcția, puterea de acțiune, pozițiile relative ale victimei etc. De regulă, până la ordonarea oficială a expertizei, ofițerul de urmărire penală poate să consulte un medic legist referitor la formularea întrebărilor și consecutivitatea adresării acestora.

Răspunsurile la întrebări ar trebui să fie motivate și argumentate științific și nu ar trebui să depășească competența experților. De exemplu, competența experților nu include rezolvarea problemelor de vinovăție sau nevinovăție a bănuitului, probleme de intenție, neglijență și altele.

Examinarea corporală poate ajuta la detectarea de urme pe corpul suspectului care arată că s-a efectuat un transplant de organe. Se recomandă participarea unui medic la examinarea persoanelor vii. În niciun caz nu rezultă că organul de urmărire penală poate sau trebuie să impună medicului căutarea unor urme ale infracțiunii sau semne speciale. Chiar și expertul medic-legist trebuie să fie verificat de către procuror referitor la obiectivitatea răspunsurilor oferite.

Deci în timpul examinării corporale scopul este detectarea urmelor care arată infracțiunile legate de transplantul ilegal de organe umane și (sau) țesut uman pe corpul donatorului sau receptorului. În celelalte cazuri, depistarea unor medicamente, seringi, catetere – se efectuează percheziții. Atunci când se efectuează o percheziție, în astfel de cazuri, un specialist în transplantologie va ajuta să se descopere: containere speciale, concepute pentru conservarea și transportul materialului de transplant, soluții destinate spălării și con-

servării materialului donator, preparate pentru condiționarea organelor și țesuturilor, adică pentru terapia intensivă care are ca scop compensarea tulburărilor patologice grave [15, p. 79].

Un specialist va ajuta organul de urmărire penală și la ridicarea diverselor instrumente și obiecte, găsite la fața locului, la selectarea documentelor medicale scrise, cum ar fi acte de constatare deces biologic, acte de recoltare de organe de la donator-cadavru pentru transplant, registru de observări dinamice ale pacientului după transplantul de organe, certificatul medical, protocoale de constatare a morții cerebrale, care pot fi folosite ulterior ca probe, dar, de asemenea, documente scrise de mână și mostre libere pentru ulterioara identificare a participanților. Manipularea obiectelor, a documentelor, a instrumentelor depistate în timpul percheziției necesită o îngrijire deosebită, iar aici intervine asistența valoroasă a persoanelor cu cunoștințe speciale.

Cercetarea documentelor dezvăluie informații cu privire la obiectul infracțiunii, relația dintre subiecți în mecanismul infracțiunii, modul de ascundere a urmelor faptei etc.

La stabilirea metodei de săvârșire a unei infracțiuni, devine necesar să se stabilească cu exactitate instrumentele și mijloacele cu care este săvârșită. În plus, față de îndeplinirea sarcinilor de bază (descoperire, fixare și ridicare a probelor), specialistul ajută pentru a evidenția toate urmele celor care au participat, care fac obiectul cercetării și acestea pot fi utilizate în extinderea verificării versiunilor.

În timpul audierii persoanelor cu ajutorul specialiștilor și experților se poate mai bine și mai clar clarifica răspunsurile la întrebările adresate, se primesc informații suplimentare care nu ar fi ușor percepute fără cunoștințe speciale. Astfel de situații apar adesea în timpul audierilor lucrătorilor medicali, lucrători în domeniul serviciilor funerare și altele. În aceste cazuri, specialistul poate ajuta ofițerul de urmărire penală sau procurorul să înțeleagă mai bine termenii specifici, pentru a co-

lecta materiale calitative și pentru a stabili o modalitate de a îmbunătăți actele procedurale, precum și a depista imediat declarațiile false [7, p. 13-14].

În opinia noastră, trebuie remarcat faptul că una dintre modalitățile de creștere a eficienței de utilizare a cunoștințelor speciale în medicina legală constă în interacțiunea constantă dintre organul de urmărire penală și reprezentanții structurilor de expertiză medico-legală, dar și cu specialiști în diverse domenii ale cunoașterii pe tot parcursul investigației.

Numai cu o coerență clară și coordonarea unei echipe conduse de un procuror competent pot fi, în timp util și eficient, abordate toate problemele de descoperire și investigare a infracțiunilor.

După cum se știe, descoperirea și investigarea infracțiunilor este procesul de recepție, stocare și prelucrare a informațiilor criminalistice importante, utilizarea lor în rezolvarea problemelor de căutare a infractorului și dovedirea vinovăției lor.

Modalități de îmbunătățire a eficienței în utilizarea expertizei criminalistice și medico-legale la efectuarea acțiunilor ce țin de investigarea infracțiunilor legate de prelevarea organelor și (sau) țesuturi umane pentru transplant sunt necesare în următoarele aspecte:

- creșterea și dezvoltarea abilităților și cunoștințelor proprii ale angajaților din structurile de urmărire penală;
- extinderea domeniilor în care sunt implicați specialiști care posedă cunoștințe speciale;
- interacțiunea constantă pe parcursul urmării dintre ofițerul de urmărire penală, procuror și specialiștii care posedă cunoștințele speciale;
- folosirea tehnicilor și tehnologiilor performante la efectuarea examinărilor etc.

Astfel, pentru a investiga cazuri specifice din această categorie de fapte este necesar un contact permanent cu personalul medical în domeniul transplantului, și anume atunci când există necesitatea de a decide asupra inițierii unui dosar penal, calificările respective, profesionalism în desfășurarea acțiunilor separate de investigație etc.

Referințe bibliografice:

1. Gheorghiuță M., *Tratat de criminalistică*, Chișinău, Tipografia Centrală, 2017.
2. Osoianu T., Odagiu Iu., Ostavciuc D., Rusnac C., *Tactica acțiunilor de urmărire penală: Curs universitar*. Chișinău, Cartea Militară, 2020.
3. Арсеньев В.Д. Специальные знания и научно-технические средства в уголовном процессе// *Криминалистика и процессуальные*

- проблемы расследования. Барнаул. 1983.
4. Белкин Р.С. Проблемы, тенденции и перспективы развития криминалистика/ Социалистическая законность, 1983. №1.
  5. Дулов А.В. Права и обязанности участников судебной экспертизы. Минск. 1962.
  6. Жбанков В.А. Образцы для сравнительного исследования и вещественные доказательства //Сборник статей адъюнктов и соискателей. М., 1966.
  7. Ищенко П. П. Использование помощи специалистов при допросах. // Использование специальных познаний на первоначальном этапе расследования. Волгоград: МВД СССР Высшая школа, 1983.
  8. Ищенко П. П. Специалист в следственных действиях (Уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты). М.: Юридическая литература, 1990.
  9. Ищенко П.П. Образцы для сравнительного исследования и участие специалистов в их получении //Теория и практика использования специальных знаний при расследовании преступлений. Волгоград: Высшая следственная школа, 1989.
  10. Кустов А.М., Самищенко С.С. Судебная медицина в расследовании преступлений. Курс лекций. — М.: Московский психолого-социальный институт, 2002.
  11. Осмотр трупа на месте его обнаружения. Руководство для врачей. Л.: Медицина, 1989.
  12. Парамонова Г.В. Теория и практика использования специальных познаний в раскрытии и расследовании корыстно-насильственных преступлений. Дисс.канд. юрид.наук. СПб.2001. - С.138
  13. Петрухин Н.Л. Свобода личности и уголовно-процессуальное принуждение (Общая концепция. Неприкосновенность личности). М., 1985.
  14. Сорокотягин И. Н. Использование специальных познаний в проверочной и организационной деятельности следователя. Свердловск, 1989.
  15. Трансплантология. Руководство. Под ред. акад. В.И. Шумакова. - М.: «Медицина», 1995; Тула: «Репроникс Лтд.», 1995.

Despre autori:**Iurie ODAGIU,**

*doctor în drept, conferențiar universitar
Catedra „Procedură penală, criminalistică și
securitate informațională”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: criminalistic@gmail.com
tel.: 079402988*

Dinu OSTAVCIUC,

*doctor în drept,
rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: ostavciuc@mail.ru
tel.: 078551551*